

KUSTBON

Veckotidning för svenskarna i Estland.

Fjärde årg. No 17.	Prenumerationspris. 1 månad Mr. 12:— I Sverige: 1 månad Kr. 0: 75 I Finland: 1 månad Fmk. 1: 50	Utgives av Svenska Folkförbundet i Reval alla onsdagar. Ansvarig redaktör: N. Blees. Redaktionens adress: Riddaregaten 3, Reval.	Annonspris. 2 mk. pr mm. I Sverige: 10 öre pr. mm. I Finland: 30 penni pr mm. För annons, som införes 10 eller flera ggr, räknas 20% rabatt.	24 maj. 1921.
------------------------------	--	--	--	--------------------------

Avslutningen vid Birkas folkhögskola.

Som vi förut meddelat avslutades första årskursen på Birkas den 29 april. Om avslutningen skrives till oss följande:

Sångerna ha tystnat på Birkas. De många glada rösterna höras inte mer. Skolsalen står övergiven och inte heller i parken hållas några lektioner nu. Ingen slår krocket ute på gårdsplanen, och inte ser man någon, som sökt sig en vrå för sig och sin läxbok. Rummen med alla bäddarna och kistorna stå nästan likatomma och nakna nu igen, som när vi började i höstas. När alla drogo bort den siste april, tömdes de.

Nej, några finnas ännu kvar. I trädgården gå tre av våra flickor och gräva upp land och bädda sängar åt frön och plantor, som Birkas' husmor cyklat långa vägar för att komma över. Och i sädsmagasinet stå två av de gamla pojkar och rensa utsäde, medan åkern plöjes upp därute.

Vårarbetet utomhus har tagit vid när skolarbetet slutade.

Första årskursen är till ända. Fredagen den 29 april dukades det sista kvällsbordet. Våren själv hade dukat det. I blomstertuvor och grönt stodo Estlands och Sveriges flaggor inbäddade. Avskedsstämningen hade svårt att få ord. Sångerna fingo tolka den, de gamla sångerna om moderlandet och modersmålet, som klinga fulltonigast i främmande

land. För Sveriges urgamla och Estlands nyvunna frihet höjdes leven och kraftiga hurrarop, men varmast ljödo hurraropen, när välgångsönskningarna och levet utbringades för det svenska framtids-hopp, som Birkas fått bli ett hem för.

Tidigt lördagsmorgen syntes det att uppbrotsdagen var inne. Halmadrasserna buros ut till ladugården och tömdes, sängarna slogos ihop och kistorna packades. Inne i skolsalen lades sista hand vid utställningen av flickornas sömnad. Där funnas plagg för både stora och små och prydliga broderier och hälsömsarbeten. Den flit, som där nedlagts, var värd att beundras.

Något över nio kallade klockan till samling i skolsalen för sista gången. Med sv. ps. 33 samt bön inledes avslutningen av Rektor Kaleb Andersson, som i korthet redogjorde för arbetet under det gångna året och tillkännagav tiden för sommarens lanthushållskurs för flickor samt för nästa årskurs. Därefter utdelades några stipendier på tillsammans 5.600 mark. Av dessa hade 5.000 mark skänkts för detta ändamål genom pastor Linderstam. De övriga 600 hade kommit från annat håll. De fördelades sålunda:

Elvira Norrman, Korkis, 1000 m.
Alexander Kellman. " 1000 "
Maria Blees, Höbring.
Rickholz 800 "

Hans Bergström, Kärrslätt, m.
Ormsö 800 "
Hans Murman, Söderby,
Ormsö 500 "
Maria Hallman, Kärrslätt,
Ormsö 500 "
Ida Hallman, Spitham,
Rickholz 500 "
Hans Lilja, Dyby, Ormsö, 500 "

Sedan lämnades ordet till en av ledamöterna i skolans styrelse, Gärdström från Ormsö, som med utgångspunkt från 2 Tim. 3: 14, 15 lade de avgående eleverna varmt på hjärtat att taga vara på den undervisning de fått, och att rätt bruka den till heder för sig och skolan. Därpå frambar Gärdström ett tack till skolans lärare.

Å egna och sina medlärares vägnar besvarade Rektorn detta tack. Det finns ett tack, som en lärare längtar efter att få, och det är att se sin undervisning levandegjord. "Skicken eder såsom män! Varen starka!—Eder prydnad vare hjärtats fördolda människa." Blive det summan av den undervisning Birkas skola givit! Svenska Estland behöver män och kvinnor, som göra sig förtjänta av den frihet de fått, som i plikttrohet och ansvar föra det framåt till en tryggare ställning.

En skriftlig hälsning från Svenska Odlingens Vänners ordförande H. Pöhl, Reval, upplästes, och därpå frambuos ännu ett par tack till skolans lärare av Vickström och Lindström från

Ormsö. Den senare påminde också om, att skolans vedersakare hava sina ögon fästade på dem, som nu lämna Birkas. På dem beror till stor del det anseende skolan kommer att få. Samtidigt framförde han ett förslag från Pöhl om att de avgående eleverna borde bilda ett elevförbund. — Sedan välsignelsen sjungits var den enkla akten slut.

Till sist åts gemensam middag, varpå det slutliga avskedet följde ute vid grinden, då vagn efter vagn rullade bort.—

Vi ses igen! och välkomna åter! ljödo avskedsorden.

Och snart ses vi väl igen. Pöhl's förslag togs genast efter avslutningen upp till behandling, och en interimsstyrelse på tre personer valdes att utarbeta stadgeförslag, som skulle diskuteras

och eventuellt antagas den 17 maj, då Birkas ånyo hälsar de sina välkomna, om också blott för en dag.

Barn-och ålderdomshem.

Av H. P.

Att sörja för de värnlösa, husvilla och vanvårdade barn i samhället är icke blott en hedgesak utan en plikt som ej får försummas. Sådana barn hava vi rätt många i de Estlandssvenska bygderna. Hittills har samhället gjort ytterst ringa för dessa små, och den enskilda hjälpsamheten, som då och då rycker in, har ej kunnat göra mycket.

Här behövs ett ordnat, planmässigt och systematiskt räddningsarbete. Vi behöva ett barnhem, där de värnlösa, vanvårda-

de och husvilla finna ett hem, ett hem där de uppfostras till dugliga och nyttiga medborgare.

Detta vårt barnhem måste bliva på landsbygden (antagligen Nuckö) och vara gemensamt för alla estlandssvenskar.

Man vill ofta påpeka att kommunerna enligt lagen äro skyldiga att sörja för de fattiga och hjälpbehövande, de må sedan vara barn, sjuka eller åldringar.

För närvarande kan detta påstående endast vara ett medel att lugna sitt samvete med och att slippa att offra för detta ändamål.

Alla som vandra framåt med öppna ögon och öron se och höra huru härmed förhåller sig.

Erfarenheten talar allvarsord och visar att här måste den frivilliga hjälpsamheten taga sig saken an. Sedan kan de så små-

Den egna torvan.

Skiss för Kustbon av Erik P—n.

När Gammelgården gick på exekutiv auktion grät gubben Anders Persson, och gumman följde hans exempel. Nils, ende sonen, var kanske den ende av familjen, som icke visade sin sorg så öppet, men hans tankar om dem, som köpte hästen, den gamle Grälle, och de tre kossorna, voro icke vackra.

I snart tre sekel hade Gammelgården varit i släktens ägo, gått från far till son, och ingen hade svikit familjens traditioner, utan brukat jorden som bönder, brutit sten ur oländig mark, odlat och plöjt och gjort Gammelgården till ett mönster för de andra gårdarna i trakten. Men så hade de dåliga tiderna kommit med missväxt och frost tidigt om höstarna, och Anders Persson kunde icke stå rycken. Ett hypotekslån, det första i den gården, räddade ju situationen för ett par år, men så svek han med räntebetalningen och så kom auktionen. Den natten bad Anders Persson till Gud om styrka

att stå emot det förkrossande slaget, och till slut kom lugnet, resignationen över honom. Det var Guds vilja, han skulle prövas och stå stark. Men det var ändå hårt att lämna den jord och den gård, vid vilken han var bunden med all den kärlek, som inympats på honom alltifrån barnåren. Och att just han skulle bli den, som skulle svika släktens traditioner och falla för omständigheternas makt! "Guds vägar äro outransakliga", sade gumman, och det var det sista ordet, som växlades dem emellan auktionsdagen. En sågverksägare ropade in stället, och nu förstod Anders Persson dess öde. Skogen skulle skövlas och omsättas i kontanter. Hans skog, där han älskade varje träd, skulle falla till marken. Han bet ihop tänkerna och gick bort.

Anders Persson hade blivit arbetare på en fabrik inne i staden. Han hade övergivet jordbruket för industrien och torterades nu tio timmar dagligen i ett mörkt, osunt maskinrum, där pistongernas ljud blev honom lik musik, som dövade smärtan, när han

under sitt arbete med tankarna förirrade sig bort till hemdygden och fädernegården. Herre Gud, vad han nu längtade dit! Där hade han haft sol och ljus — och där hade han gått på egen mark, på egen torva. Varje träd, varje buske hade tillhört honom. Och här i fabriken var han ett nummer blott, och här fanns ingen sol och spirande tegar. Men han arbetade plikttroget och avancerade till arbetsbas efter ett par år. "En kärnkarl, den där Persson", sade en av ingenjörerna, som beundrade den sunda styrkan hos denne lantbo, vars historia han kände. När det gällde övertidsarbete var han den förste att hugga i, och icke utan glädje, ty på det sättet kunde han öka sitt sparbankskonto, ty sen kommer det: han hade icke övergett tanken att återfå Gammelgården. Såväl han som gumman och Nils arbetade med det målet för ögonen. Nils, sonen, arbetade på en annan fabrik, och gumman skaffade sig tillfällig förtjänst som hjälpreda i familjer. Och på det sättet ökades kapitalet på banken dag för dag.

(Forts.)

ningom få officiell form och prägel.

Fås ett barnhem till stånd, kan man även lita på understöd från kommunerna, men det första steget måste tagas av de frivilliga.

Att underhålla 10/20 barn är visserligen ej någon lätt sak, men med god vilja och en viss offervillighet från de bättre lottades sida kan det dock ske.

Vi våga även hoppas att de organisationer, som under de sista åren offrat rätt mycket för Estland och andra nationer här, även hava en kärv över för svenskarna.

Det är ett vackert drag att mindre klaga och att försöka att reda sig själv, även då när det är mycket svårt, men när man ser att så många äro nära på att duka under och gå i kvav, är det ingen skam att begära hjälp.

Vem lägger den första grundfonden till barnhemmet?

Det samma som här sagts om barnhemmet får även gälla å l d e r d o m s h e m m e t.

Med sorg och skam ser man så mången gammal orkeslös och sjukling vandra från gård till gård, släpande fram sin levnadsafton i ett otacksamt samhälle och ofta i en ovänlig omgivning.

Ålderdomshemmet får även grundas på samma principer som barnhemmet.

Den frivilliga hjälpsamheten har här stora uppgifter att fylla.

Denna mission är i sanning av stor betydelse och får ej försummas och längre uppskjutas.

Vem skall taga det första praktiska steget?

Hjälperksamheten har av gammalt stått på den kristna kyrkans program och utgjort en del av dess åligganden, och när nu våra svenska församlingar i landet hålla på att organisera sig och sammanslutas till något organiskt helt, vore det på sin plats att de åtog sig även dessa funktioner.

Professor Vilh. Lundström ämnar resa till Estland.

Riksföreningens sekreterare Professor Vilh. Lundström väntas till det svenska Estland. Resan som tidigare bestämts att anträdas den 18 maj, har på grund av ett viktigt möte, som Riksf. höll den 23 dennes med anledning av Föreningens åtgärder för erhållande av officiell ställning, tills vidare uppskjutits. Professorn kommer att besöka alla svenskorter i Estland samt också Dorpat och eventnellt även Pernau.

Hjälp från Sverige.

Svenska kommittén för de baltiska länderna har bett Sveriges press uppmana de svenska hemmen till Sverige hemtaga äldre estniska, tyska, svenska och lettiska feriebarn, som tala svenska och tyska, från Estland och Lettland. Ångbåtsbolaget S V E A beviljar kostnadsfri överfart och Svenska Röda korset hjälper. I spetsen för företaget stå de över allt kända fröken Anna Lindhagen och fru Carin Isberg-Branting.

Runöbor i Reval.

Runöborna ha med egen båt rest öven till Reval för att sälja sitt sälsäck. De ha — omkr. 30 man — 600 pud säck med sig och sälja det för 750 mk. pr pud.

Pastor Gordon från Runö

är f. n. med fru och bror på besök i Reval. Söndagen den 22 maj predikade pastor G. i Revals svenska kyrka. I dag reser herrskapet Gordon på några veckor över till Sverige.

Estlands Lutherska Biskop inställas hägtidligt i sitt ämbete

redan söndagen den 5 juni, emedan Sveriges Ärkebiskop N. Söderblom icke kan resa hit över till kyrkodagen den 14, 15 och 16 juni, då den högtidliga insättningen i ämbet annars skulle försiggå.

Ormsö.

Här fins en estnisk "högre" folkskola med trettiosex (36) elever, varav 10 rent svenska. Enligt gällande skollag är det strängligast förbjudet mottaga elever av annat språk, emedan all undervisning i de första fyra klasserna skall meddelas på modersmålet. Men lagen tycks ej tagas så noga, då det gäller att vinna prosyliter av riksspråket. Allt nog, för mindre än 30 barn, estniska och bran av blandad nationalitet, äro tre estniska lärare anställda. Enligt samma skollag behöves det minst 20 barn för att erhålla en lärare. (Wichterpalls 18 svenska barn vägrades i höstast egen svensk skola). Kommunalrådet å Ormsö beslöt minska lärareantalet i estniska skolan från 3 till 2, vilket naturligtvis ej kunde stadfästas på högre ort, emedan kommunalråd ej har rättighet göra dylika beslut. Inte dess mindre skyndade föreståndaren för estniska skolan att inför höga vederbörande anklaga kommunalrådets beslut som förestavats av sientlighet mot esterna. Svenskarne vore avundssjuka på estniska skolan och skulle på alla sätt försöka undergräva densamma. Och så föreslår anklagaren, att vederbörande myndigheter borde påminna svenskarne om, i vems land de bo. Men ej nog härmed. Såsom särskilt vägande bevis mot svenskarnes oförsonlighet drages fram legenden, att dessa erhållit från Sverige ett jättebelopp på över 4¹/₂ millioner estniska mark. Detta i förenning med en annan estpatriots påståenden, att Ormsösvenskarna önskade en förening med Sverige, skulle förstas ta skruv och framställa oss som storpolitiska högförrädare. Till myndigheternas ära må dock framhållas, att de återsände klagoskriften till kommunen med anhållan om dennas förklaring. Men troligtvis har anklagaren förverkligat sin hotelse, att draga fram i ljuset sina under årtal samlade bevis

på svenskarnes fientlighet mot esternas bildningssträvanden. Och nu gå vi Ormsösvenskar och ängslas och vändas under avbidan på katastrofen. Som gripna på bar gärning skola vi obarmhärtigt dömas och fördömas. Ve oss, ve oss!! Men tänk ändå, om detta himlastormande anklagelsens berg skulle föda — en rätt! Låtom oss tro på denna räddning,

Ormsebo.

Utlandet.

Åland till Finland.

Från Helsingfors:

Ålandsrapportörernas utlåtande har numera meddelats vederbörande. Rapportörerna anse Ålandsöarna geografiskt utgöra en fortsättning av Finlands skärgård. Skiftet erkännes ej utgöra någon naturlig gräns. Finlands suveränitetsrätt till Åland är obestridlig. Självbestämmningsrätt kan icke tillämpas på befolkningen på Åland alldenstund en definitivt konstituerad stats minoritet icke äger rätt att avskilja sig och ansluta sig till en annan stat. Därför kunna rapportörerna icke tillstyrka skärgårdsbefolkningens yrkan på folkomröstning. Ålänningarnas fruktan, att de skulle gå under genom finsk invasion, tillerkännes äga giltiga grunder, varför verksamma åtgärder böra vid-

tagas. Öarnas avskiljande är dock icke härför nödvändig, emedan Finlands regering är villig att lämna befolkningen tillräckliga garantier. Förlusten av Åland skulle betyda en stor förlust för Finlands svenskar. Förslaget om beviljande av full självstyrelse för Åland förkastas, eftersom ögruppen ej har tillräckligt med egna hjälpkällor. Förutom självstyrelselagen fordras som garanti, att finska språket skall förbjudas som undervisningsspråk i skolorna. Vid anskaffandet av fastigheter äro öborna prioriterade. Till Åland inflyttade erhålla rösträtt först efter fem års vistelse därstädes.

Ifall Finland vägrar att lämna garantier, måste rapportörerna tillstyrka öarnas avskiljande. — Svenskarnas självstyrelse är en fioländsk inrepolitisk fråga, varför densamma icke sammanbindes med ålandstrågan.

Dödsstraffet avskaffat i Sverge.

Stockholm, 8 maj. Riksdagen beslöt avskaffa dödsstraffet i Sverge. Denna straffform bibehålles dock i de artiklar i strafflagen, vilka angå militära brott. Beslutet fattades i första kammaren med 62 röster mot 23 och i andra kammaren med 116 röster mot 48.

Insända brev.

Med anledning av ett uttalande i Kustbon nr. 16 ber E. L. G—m Redaktionen i Kustbon avtrycka följande

Allmänna regler för bygnadsändamål.

Gör rummen högre och mycket större fönster samt gör inredningen trevlig och tilltalande. Ett av de kraftigaste hjälpmedlen mot sjukdomar är en hälsosam bostad. 6—8—10 personer få ej sova i samma rum samt vidare bör ej matsal användas till sovrum.

Bygnaderna skola ligga i lä för stark blåst samt på en torr plats. Bäst är en sydslutning. Många tro att man icke kan bygga vackra boningshus av våra materialer. Vårt bygnadsmaterial är lika bra som andras, bara vi använda det på ett rätt.

Bygnaderna skola underhållas noga. Ett tak t. ex., som får en läcka, bör genast lagas om och läckan är liten. Underhåller jag mina hus noggrant, så blir det ock i ländern billigast.

Snyggheten bidrager till att höja trevnaden i mitt hem. — Vi böra arbeta för att få en svensk stil på våra byggnader.

För boningshusen gäller det mer än för andra att de skola vara sunda och hälsosamma. Men för att de skola vara det behöves god ventilation.

På grund av svenska folkkongressens beslut uppmannas alla svenskar i Estland underkasta sig en frivillig beskattning till förmån för vår grundfond.

Beloppet borde utgöra en dags inkomst.

Hittills hava blott några få inbetalt avgiften. Vi påminna härmed alla att göra sin plikt och inbetala summan fortast möjligt. Ingens namn får fattas på vår lista.

Var och en får naturligtriss själv bestämma sin skatt.

Medlen motlagas av Svenska Folkförbundets kassör, handlanden Carl M. Berg, Stora Tartugatan 8 (Suur Tartu mantee), Reval.

Lustfärd till Nargö

föranstaltar

svenska sängkören

söndagen den 5 juni.

Intresserade, som önska deltaga i utfärden, kunna anmäla sig å Riddaregat. 3 måndagar och torsdagar 6—8 e. m.